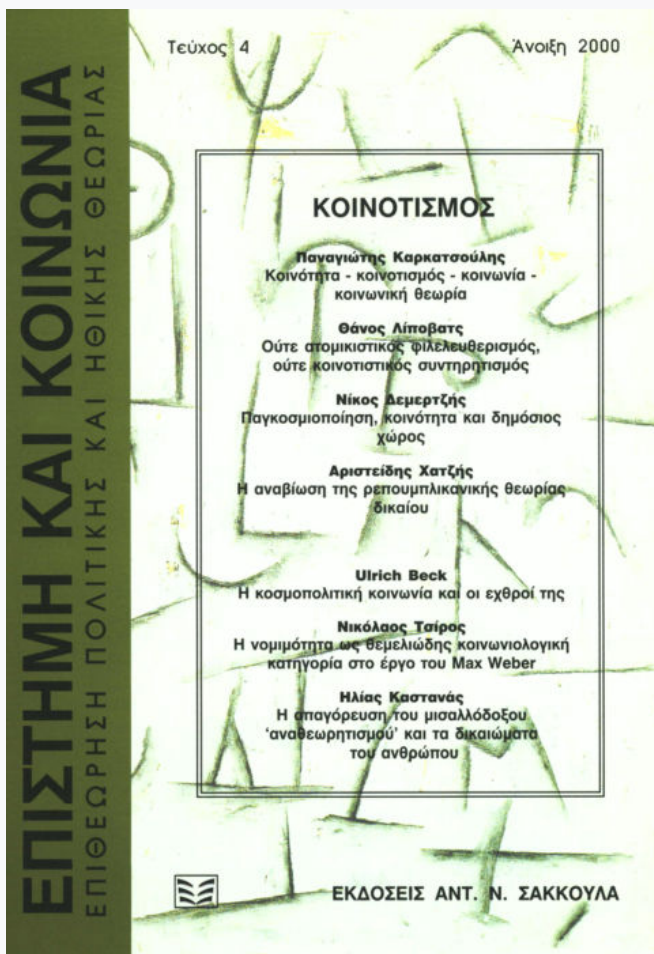

Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας

Τόμ. 4 (2000)

Κοινοτισμός

Pierre Lewy, Δυνητική Πραγματικότητα. Η φιλοσοφία του πολιτισμού και του κυβερνοχώρου, μτφρ. Μιχάλης Καραχάλιος

Νίκος Δεμερτζής

doi: [10.12681/sas.745](https://doi.org/10.12681/sas.745)

Copyright © 2015, Νίκος Δεμερτζής

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Δεμερτζής Ν. (2015). Pierre Lewy, Δυνητική Πραγματικότητα. Η φιλοσοφία του πολιτισμού και του κυβερνοχώρου, μτφρ. Μιχάλης Καραχάλιος. *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 4, 198–200. <https://doi.org/10.12681/sas.745>

σήμερα είναι ο υψηλός βαθμός χρηματοπιστωτικής ανομοιογένειας: διαφοροποίηση στο κόστος του χρήματος, αποκλίσεις στους ρυθμούς αποταμίευσης και επενδύσεων, σταθερή χρηματοδότηση του βασικού όγκου των εγχώριων επενδύσεων από την εγχώρια κατανάλωση, μειούμενη χρήση του δολαρίου ως διεθνούς μέτρου αξιών. Τέλος, το μεγαλύτερο μέρος των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών δεν έχει πάψει να πραγματοποιείται στις 10-15 πιο αναπτυγμένες χρηματοπιστηριακά χώρες και να αφορά κατά κύριο λόγο τις τελευταίες.

Σπύρος Σακελλαρόπουλος

Pierre Lewy, Δυνητική Πραγματικότητα. Η φιλοσοφία του πολιτισμού και του κυβερνοχώρου, μτφρ. Μιχάλης Καραχάλιος, (Αθήνα: Κριτική, 1999) 205 σελ.

Το διαδίκτυο είναι ένα υπερμέσο, στο οποίο συγκλίνουν ξεχωριστές, έως προσφάτως, επικοινωνιακές τεχνολογίες. Είναι ταυτόχρονα μαζικό και εξατομικευμένο, έντυπο και ηλεκτρονικό, εικονικό και διαλογικό, μονοδρομικό και αμφίδρομο, συγχρονικό και ασύγχρονο.

Από την έποψη αυτή, το διαδίκτυο είναι το μέσο όλων των υπολοίπων μέσων επικοινωνίας που τα υπερβαίνει και τα περιέχει. Όπως κάθε μέσο επικοινωνίας, το διαδίκτυο αλλάζει την κλίμακα της ανθρώπινης αντίληψης και προεκτείνει τις ικανότητες του χρήστη του. Ο χρόνος κατακερματίζεται και αποσπάται πλήρως από τον χώρο (από-τοπισμός), όλοι μπορούν να συνδεθούν με όλους, ο καθένας μπορεί να έχει την ηλεκτρονική του παρουσία σε ένα τόπο που έχει απολέσει την τοπικότητά του, αλλά υπάρχει όμως ως σχέση ανοικτή και απρόβλεπτη.

Η μέσω-υπολογιστή-επικοινωνία τείνει, εκτός απροόπτου, να καταστεί κύρια μορφή του κοινωνικού δεσμού, που επηρεάζει, μεταξύ άλλων, τη δημοσιότητα, την ιστορικότητα, την ατομική και συλλογική μνήμη. Η πληροφορία και η εικόνα γίνονται τα κατεξοχήν εμπορεύματα της κοινωνίας στην ύστερη νεοτερικότητα. Παραφράζοντας μια από τις γνωστότερες ρήσεις του

Μαρξ, θα λέγαμε ότι η σύγχρονη κοινωνία εμφανίζεται σαν ένας πελώριος σωρός ταχύτατα εναλλασσόμενων πληροφοριών.

Η υπερ-προσφορά των πληροφοριών αυτών, ωστόσο, μετατρέπεται συχνά στο αντίθετό της: σε παραπληροφόρηση. Και τούτο διότι η συνεχής ροή ευνοεί τη διαιώνιση του στιγμιαίου και όχι την πνευματική στιγμή της ανακωχής μπροστά στην εισβολή των ανέσιων και ετερόκλητων εγκλίσεων των πάσης φύσεως πηγών ενημέρωσης. Η συνθήκη αυτή εκκολάπτεται αλλά και τρέφεται σε πολλαπλάσιο βαθμό εντός του κυβερνοχώρου.

Εάν, τώρα, ο κυβερνοχώρος συνίσταται στην επικράτηση της μέσω-υπολογιστή-επικοινωνίας, εύκολα καταλαβαίνει κανείς ότι οι κοινωνίες της ύστερης νεωτερικότητας έχουν εισέλθει σε μια ποιοτικά νέα φάση στη διαδικασία της αυτο-κατασκευής τους. Ο κυβερνοχώρος κατασκευάζει την κοινωνική πραγματικότητα, όντας ταυτόχρονα ο ίδιος αντικείμενο κατασκευής. Πρόκειται για μια κατασκευάζουσα κατασκευή της κοινωνίας και του εαυτού. Ζητούμενο, βεβαίως, είναι το ποιοτικά νέο της όλης διαδικασίας. Επέρχεται, άραγε, μια πολιτισμική κατάρρευση ή έκπτωση των παραδεδομένων βεβαιοτήτων, που επιτρέπει κάθε λογής υπερβολές και αυθαιρεσίες, ή μήπως καλλιεργείται μια νέα εποχή ελευθερίας και δημιουργίας;

Φυσικά, το ερώτημα δεν μπορεί να τίθεται διαζευκτικά. Η νέα συνθήκη είναι εξ ορισμού αμφίροπη, κινδυνώδης και απρόβλεπτη και, ως εκ τούτου, η απάντηση δεν μπορεί παρά να δοθεί τελικά στην πράξη. Ο Lewy, μάλιστα, θα έλεγε ότι, κατά μια έννοια, δεν πρόκειται για μια καινούργια συνθήκη. Όσο και αν αυτό ηχεί παράδοξα, όσο και αν ο κυβερνοχώρος είναι το νέο ενδιαίτημα του ανθρώπινου είδους, αποτελεί τμήμα μιας ατέρμονης διαδικασίας που χαρακτηρίζει την ανθρώπινη κατάσταση εν γένει: της «δυναμικοποίησης». Η έννοια αυτή είναι το κέντρο της «φιλοσοφίας του κυβερνοχώρου» που επαγγέλεται ο συγγραφέας. Είναι όμως και πυλώνας μιας ευρύτερης μεγα-θεωρίας που επιχειρεί να αρθρώσει πριν και πέρα από τη δυναμική πραγματικότητα του κυβερνοχώρου.

. Στην ανάλυση του Lewy το δυναμικό (virtuel) δεν ταυτίζεται με το δυνατό (possible), παρόλο που και τα δύο είναι λανθάνοντα. Αντί να αποκαλύπτουν μια οντική παρουσία αναγγέλουν ένα μέλλον. Αντιθέτως, έμδηλα και ορατά είναι το «πραγματικό» (reel) και το «εν ενεργεία υπαρκτό» (actuel). Για τον Lewy το πραγματικό, το δυνατό, το εν ενεργεία υπαρκτό και το δυναμικό είναι ισότιμα από οντολογική άποψη και συμπληρωματικά μεταξύ τους. Πρόκειται ουσιαστικά για τέσσερις διαφορετικούς τροπισμούς του είναι, και σε αυτό ο Lewy αντλεί πολλά από την παράδοση της δυτικής φιλοσοφίας. Διευ-

κρινίζει μάλιστα πως το πραγματικό μοιάζει στο δυνατό, ενώ το εν ενεργεία υπαρκτό ανταποκρίνεται στο δυναμικό.

Έτσι, στο εγχείρημά του, «πραγματοποίηση» είναι η εκδήλωση μιας προκαθορισμένης δυνατότητας, ενώ ενεργοποίηση είναι η μετάβαση στο εν ενεργεία υπαρκτό. Η δυναμικοποίηση, όμως, ορίζεται ως μια κίνηση αντίθετη προς την ενεργοποίηση: συνίσταται στη μετάβαση από το εν ενεργεία υπαρκτό στο δυναμικό, είναι ο μετασχηματισμός μιας πραγματικότητας σε ένα σύνολο δυνατοτήτων. Για να δώσουμε ένα παράδειγμα, πριν την ανάγνωσή της, η πληροφορία που κυλά στον κυβερνοχώρο δεν είναι δυνατή αλλά δυναμική, ανάλογα με τον τρόπο που θα αποκωδικοποιηθεί. Για τον Lewy το δυναμικό «εξίσταται» και επινοεί νέες μορφές και ποιότητες, η ουσία του έγκειται στην έξοδό του από το εδώ (εδώ- να) και εκκολάπτεται μόνο με την παρέμβαση της ανθρώπινης υποκειμενικότητας.

Μέσα στην πλημμυρίδα της σχετικής βιβλιογραφίας, το βιβλίο του Lewy νομίζω ότι ξεχωρίζει διότι ξεπερνά το περιγραφικό και εικολογικό επίπεδο και προβαίνει με τόλμη στη διατύπωση σοβαρών φιλοσοφικών προτάσεων και θέσεων. Ενδεχομένως η ανάλυσή του να απαιτούσε μεγαλύτερη εμπάθυνση και διασύνδεση με τη δυτική φιλοσοφική παράδοση, πλην όμως δίνει μια σωστή προοπτική. Το ευχάριστο, μάλιστα, έγκειται όχι μόνο στο ότι ο συγγραφέας βλέπει στη δυναμική πραγματικότητα μιαν, ίσως, υπεραισιόδοξη διαδικασία απελευθέρωσης αλλά και στο ότι επιχειρεί με συστηματικότητα να εφαρμόσει τη θεωρία του σε διάφορες περιοχές της ανθρώπινης δράσης: στην οικονομία, στο ανθρώπινο σώμα, στη γραφή και το κείμενο, στην εργασία, στην τεχνική και την τεχνολογία, στις συλλογικές ταυτότητες, στη συλλογική γνώση και μνήμη, στην αίσθηση του χώρου και του χρόνου, ακόμα δε και στις σχέσεις πολιτικής κυριαρχίας.

Νίκος Δεμερτζής